

Den Haag, 29 augustus 2016

*Aan de Voorzitter van de Vaste Commissie voor Economische Zaken, Mevrouw R.A. Vermeij
Per adres de Griffie van de Commissie Economische Zaken, Mevrouw M. Franke*

Geachte Voorzitter, leden van de Commissie Economische Zaken,

Dank voor de uitnodiging die ik als president-directeur van Shell Nederland ("Shell") heb ontvangen om deel te nemen aan het rondetafelgesprek over gaswinning in Groningen. Daarbij treedt Shell op als één van de twee aandeelhouders van NAM¹, dat de operationele verantwoordelijkheid draagt. Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om ook onze visie te geven op de rol van aardgas in de Nederlandse energietransitie.

Veel mensen in Groningen voelen zich onveilig en zijn bezorgd over de afhandeling van schadeclaims en over de voortgang van de preventieve versterking van huizen en gebouwen die niet aan de veiligheidsnormen voldoen. Shell neemt deze gevoelens van onvrede serieus en steunt NAM waar het gaat om maatregelen die de situatie verbeteren en de mensen in Groningen weer vertrouwen in de toekomst kunnen geven.

Voor het herwinnen van vertrouwen dient de aardgasproductie in ieder geval binnen de geldende veiligheidsnormen plaats te vinden. Uiteraard blijft het daar niet bij. Negatieve gevolgen van gaswinning moeten zo goed mogelijk worden beperkt en bevingserelateerde schade zo snel en efficiënt mogelijk hersteld. Daarom vergoedt NAM aardbevingserelateerde schade en de kosten van preventieve versterking van huizen en gebouwen die niet aan de normen voldoen.

De rolverdeling tussen de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) en NAM wordt steeds duidelijker, zo blijkt uit het meest recente kwartaalverslag van de NCG (15 juli 2016).² Ook krijgen de experts steeds beter inzicht in de keten van oorzaak en gevolg tussen ondergrond en bovengrond. Dat is belangrijk om de juiste maatregelen te kunnen treffen voor het waarborgen van de veiligheid en het beperken van overlast voor de omwonenden. Na een voor iedereen moeizame en frustrerende periode, bevinden de betrokken partijen zich nu in een goede uitgangspositie om de komende tijd concrete resultaten te boeken voor, en samen met, de mensen in Groningen.

Enkele thema's die de komende tijd een belangrijke rol spelen verdienen nadere toelichting.

1. Het succes van de Nationaal Coördinator Groningen is cruciaal.

Succes voor de NCG (leefbaarheid, schadeherstel en huizenversterking) is een noodzakelijke voorwaarde voor het herstel van vertrouwen in Groningen. NAM draagt hieraan actief bij, onder andere door financieel te investeren in de waardevermeerderingsregeling, de nieuwbouwregeling en de opkoopregeling.

De provincie Groningen is in economisch opzicht nauw verweven met de gasindustrie. Volgens *MijnbouwGroningen.nl* is de gasector alleen in Groningen goed voor 5400 directe en indirecte arbeidsplaatsen. De dalende gaswinning zal helaas leiden tot banenverlies en verzwakt nu al merkbaar de economie van de provincie. Het CBS meldde eerder dit jaar dat Groningen als enige provincie in 2015 geen economische groei kende (5,5% krimp) als direct gevolg van de sterke afname van de productie van aardgas.³

¹ <http://www.nam.nl/nl/about-nam/facts-and-figures.html>

² <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2016/juli/22/tweede-kwartaalrapportage-gepubliceerd>

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/16/economische-groei-in-nagenoeg-alle-provincies>

Dit is een verontrustende ontwikkeling.

Om de economie in Groningen te versterken is een eerlijke verdeling van de lusten en lasten nodig, één van de uitgangspunten van het Meerjarenplan. Shell is daar voorstander van. Het is daarom van belang dat de NCG de ruimte en tijd krijgt om juist ook de leefbaarheidsaspecten in zijn meerjarenplan tot een succes te maken en dat er oplossingen komen die jong en oud in Groningen een toekomst bieden. De Groningse economie en energievoorziening zijn verweven met die van de rest van Nederland. Met een blik op de toekomst pleit Shell dan ook voor een integrale analyse van de maatschappelijke kosten en baten van de gaswinning in Groningen, voor de provincie zelf en voor Nederland als geheel. Zo'n gedegen analyse ontbreekt tot op heden en zou de besluitvorming over de gaswinning in Groningen en de rol van Groningengas in de Nederlandse samenleving ten goede kunnen komen.

Recentelijk is er vanuit de politiek en de media gereageerd op een zin uit een document met beleidsideeën van Shell op het gebied van energie. Dat document is gedeeld met een aantal partijprogramma-commissies en betrokken Kamerleden die hadden aangegeven open te staan voor een gesprek. De bewuste passage luidde als volgt: *"Verdere productiebeperking levert marginale verbetering op in de veiligheidssituatie, maar kost veel. Overhaaste besluiten tot versneld verlagen van de productie van Groningen vernietigt potentieel zo'n €100 miljard nationaal inkomen dat gepaard zal gaan met dure gas-importen en dus een verslechterde betalingsbalans. Hiermee dreigt ook de economische basis onder het Plan-Alders te worden weggehaald."*

Op grond van deze laatste zin, waarin wordt verwezen naar "het Plan-Alders", d.w.z. het meerjarenprogramma van de NCG, is gesuggereerd dat Shell in geval van een verdere beperking van het productieniveau bezwaar zou maken tegen het compenseren voor bevingserelateerde schade. Die suggestie is absoluut onjuist. Wij kunnen ons wel voorstellen dat op basis van bovenstaande tekst dit beeld is ontstaan en dat betreuren wij. Het is voor Shell vanzelfsprekend dat NAM compenseert voor bevingserelateerde schade en bijdraagt aan de preventieve versterking van huizen en gebouwen die niet aan de normen voldoen; de rol van NAM in deze hebben wij niet ter discussie willen stellen.

De verwarring is mogelijk ontstaan door onze verwijzing naar "het Plan Alders" zonder duidelijk onderscheid te maken tussen de drie componenten van het meerjarenprogramma: de leefbaarheid, het schadeherstel en de huizenversterking. In de gesprekken en in de tekst hebben wij onze bezorgdheid geuit over de leefbaarheid, het economisch toekomstperspectief van Groningen. Dit valt ook op te maken uit een andere, voorgaande, passage: *"Groningen heeft een onevenredig groot deel van de lasten gedragen van de gasproductie. Het NCG programma moet de noden en zorgen van de Groningers adresseren en bijdragen aan een eerlijker verdeling van lasten en lusten dan tot nog toe het geval is geweest. Succes voor de NCG - en dus de financiering van zijn economische leefbaarheidsprogramma - is een noodzakelijke voorwaarde voor het herwinnen van draagvlak in Groningen."*

Shell vindt het positief dat de regering in de voorjaarsnota extra geld heeft vrijgemaakt voor de NCG. Dit geld komt bovenop de al bestaande investering van 350 miljoen euro in de regio, waarvan ruim 300 miljoen euro afkomstig is van NAM. Deze investering staat los van het geld dat NAM uittrekt voor schadeherstel, huizenversterking en infrastructuur.

2. Een stabiel investeringsklimaat als basis voor herstel van vertrouwen

Ook in de komende decennia zal er in Nederland nog een significante vraag naar aardgas bestaan, als bron van warmte en elektriciteit en als grondstof voor de industrie. Daarom is het zaak een weg naar voren te vinden die Nederland in staat stelt zo goed mogelijk gebruik te maken van de resterende binnenlandse gasvoorraden op een manier die ook de steun heeft van de mensen in Groningen.

Shell steunt het streven van de minister in zijn ontwerp-winningsbesluit om afspraken te maken voor een periode van vijf jaar. Lange-termijn duidelijkheid over de gaswinning stelt alle betrokkenen in staat om planmatig en efficiënt onder regie van de NCG bij te dragen aan de uitvoering van zijn meerjarenplan. Tussentijdse evaluatiemomenten zijn nodig, maar brede politieke steun voor een lange-termijn perspectief op een veilige, verantwoorde gaswinning zou bij kunnen dragen aan herstel van vertrouwen.

Om de gaswinning in Groningen voort te zetten – ook op lagere productieniveaus – zullen forse investeringen nodig blijven die zich niet binnen één of twee jaar terugbetalen. Ook om deze reden zijn bedrijven die direct of indirect betrokken zijn bij de aardgaswinning gebaat bij een stabiel investeringsklimaat. Technisch gezien kan het Groningenveld nog lang gas produceren, al zullen de volumes gestaag afnemen. De daadwerkelijke levensduur van het veld zal echter worden bepaald door de vraag hoe lang de gasproductie veilig en economisch rendabel blijft. Het Groningenveld is de kurk waar de Nederlandse gasector op drijft. Die sector zorgt landelijk voor ongeveer 16.000 directe en indirecte arbeidsplaatsen. Bij dalende gasproductie en afnemende activiteit in de gasector zal net als in Groningen ook in de rest van Nederland de werkgelegenheid in deze waardeketen afnemen. Het verdient aanbeveling om dit proces zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen, terwijl Nederland tijdens de energietransitie nieuwe waardeketens opbouwt en nieuwe werkgelegenheid creëert, ook in Groningen.

3. Shell steunt versnelling en opschaling in de energietransitie.

Shell roept samen met partners op tot energiebeleid dat een optimale ontwikkeling mogelijk maakt van de hernieuwbare Nederlandse energiebronnen, met een cruciale rol voor wind op zee. Het creëren van schaalgroottes – het openbaar aanbesteden van meerdere windparken gelijktijdig en voor meerdere jaren – kan en zal ons land grote voordelen opleveren in de vorm van nieuwe lokale industriële activiteit, banen en technologische kennis.

Shell is mede-eigenaar van *Noordzeewind* bij Egmond aan Zee, het eerste offshore windpark in Nederland, dat elektriciteit levert aan meer dan 100.000 huishoudens, vergelijkbaar met de stad Eindhoven. Shell heeft dus ervaring met wind op zee en wil daar graag op voortbouwen. Samen met andere Nederlandse bedrijven hebben wij onlangs een bod uitgebracht op de aanbesteding van Borsele I en II. Die aanbesteding hebben wij helaas niet gewonnen, maar we kijken met veel interesse en enthousiasme naar mogelijkheden in de toekomst. Shell blijft, samen met andere partners, de schouders zetten onder een versnelling van de energietransitie in Nederland.

Om de energietransitie te doen slagen is een aanpak vereist die zich het best laat vergelijken met een Deltaplan. De Europese Commissie stelt dat de EU-lidstaten voor de energie-transitie gedurende vier decennia jaarlijks ongeveer 1,5% van het BNP zullen moeten investeren.⁴ Voor Nederland hebben we het dan over 10 tot 15 miljard euro per jaar. De juiste beleidsvolgorde – economisch en milieu-technisch – is, naast energiebesparing en het versnellen van duurzame energie, het sluiten van kolencentrales en het heropenen van gascentrales die nu in de mottenballen staan. Gascentrales stoten ongeveer de helft minder CO₂ uit dan zelfs de nieuwste kolencentrales. Gas is flexibel inzetbaar en daarmee een natuurlijke partner van hernieuwbare elektriciteit, zeker zolang deze sector gedurende de komende decennia ondanks een enorme sprong voorwaarts nog niet toereikend zal zijn om Nederland van alle benodigde elektriciteit te voorzien.

Zolang Nederland gas nodig heeft, is het verstandig om optimaal gebruik te maken van de binnenlandse gasvoorraden. Indien productie van het resterende Groningengas veilig en doelmatig kan plaatsvinden en op steun van de mensen in Groningen kan rekenen, kan Nederland nog vele miljarden aan gasbaten verdienen.

⁴ "To make the transition, the EU would need to invest an additional €270 billion (or on average 1.5% of its GDP annually) over the next 4 decades." http://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050/index_en.htm

Die gasbaten kunnen een rol spelen bij de financiering van investeringen in zowel de economie van Groningen als de energietransitie. Het is uiteraard aan de politiek om te bepalen of die gasbaten er komen en, zo ja, hoe die dan worden gedistribueerd.

Duidelijk is wel dat een scenario waarbij Nederland de binnenlandse gasproductie versneld zou afbouwen en over zou gaan tot het importeren van gas duur zou uitpakken, met fors minder gasbaten en een verslechterde betalingsbalans als gevolg. Ook de milieukosten van deze benadering zouden aanzienlijk zijn. *CE Delft* heeft berekend dat een vervanging van 10 miljard m³ Groningen-gas door Russisch gas zou resulteren in een extra CO₂-uitstoot van het in Nederland geconsumeerde gas (van bron tot verbranding) met 5,3 Mton CO₂-equivalent per jaar.⁵ Dat is vergelijkbaar met de directe CO₂-uitstoot van een 800MW kolencentrale of die van ongeveer twee miljoen voertuigen.

De balans opmakend, lijkt het ons verstandig om de energietransitie te funderen in het samenspel van energiebesparing, opschaling en versnelling van met name wind op zee en vervanging van kolen door gas. Daarbij heeft maximale benutting van de eigen Nederlandse gasvoorraden de voorkeur, vanzelfsprekend binnen de geldende veiligheidsnormen en op basis van een succesvolle implementatie van alle componenten van het meerjarenprogramma van de Nationaal Coördinator Groningen.

Shell kijkt uit naar een verdere dialoog met alle partijen tijdens het rondetafelgesprek op 8 september.

Met vriendelijke groet,
Shell Nederland B.V.

Marjan van Loon
President-Directeur

⁵ Die hogere CO₂eq intensiteit wordt veroorzaakt door methaanverlies en energieverbruik in Rusland bij gasbehandeling en transport. De benodigde stikstof-conversie in Nederland draagt in beperkte mate bij.
http://www.ce.nl/publicatie/maatschappelijke_effecten_van_alternatieven_voor_gasproductie_uit_het_groningenveld/1691